

nyerésére használták. A habarcs jó minőségű, de sok helyen nagyobb mészzárványok tarkítják.

A helyiséget egykor osszáriumként használták, járósíntjén lefelé több mint fél méter vastagon sűrűn egymásra rakott embercsontokat találtunk, melyek különösen a K-i részen, igen porózus állapotban voltak. Közülük egyetlen vékonyfalú, finoman iszapolt anyagú, tagoltan kihajló peremű, erősen feketére égett, kormos felületű 15–16. századi fazék darabjai kerültek elő. A járósínt alatt egy felnőtt férfi és két gyermek feldült, illetve erősen bolygatott vázának maradványait találtuk, ez utóbbiak közül az egyikből 16. századra keltezhető keskeny pártaöv darabjai kerültek elő, melyet rozettás veretek díszítenek.

A templom körüli temetőnek egyedül ebben a sírjában volt melléklet az ezévi ásatás során feltárt nyolc sír közül. Mindegyik bolygatott volt vagy feldült, és kivétel nélkül rossz megtartású vázmaradványokat tartalmazott. Az egyiknél koporsómaradványokat is meg tudtunk figyelni.

Próbálkoztunk a DNY-i saroktámpillér alapozásának kutatásával, de nagyfokú újkori bolygatások miatt jelentős következtetésekre jogosító megfigyeléseket nem tudtunk végezni. Az ezen a környéken feltárt sírokban leleteket nem találtunk. Kísérletet tettünk a temetőt határoló, övező fal helyének meghatározására a Ny-i oldalon, ez azonban az erős bolygatottság miatt sikertelen volt.

SZABÓ JÁNOS JÓZSEF

92. Fácánkert, Fácántelep

(Tolna megye) B

2001-ben a Tolna megye őskori és középkori várai című kutatási program keretében folytattam a légi felderítéseket, terepbejárásokat. A munkához a Nemzeti Kulturális Alapprogram, az OTKA és az Ócsényi Repülőklub nyújtott anyagi segítséget.

A Sárvíz árteréből erősen kiemelkedő dombot – a korábbi légi fotók szerint – átvágás választotta el a domb folytatásától. A helyszínen ennek ma már csak gyenge nyoma van, mivel elszántották az átvágást. Az átvágásra utaló nyom csak a domb déli, nem szántott szélén figyelhető meg. A védett terület három oldalról igen meredek. A szántott belső részen közepes sűrűségben található késő bronzkori cserepek, köztük turbántekercses is. Az újabb légi fotózásnál szántásban jól látszott a dombot a nyakánál átvágó árok folytja.

MIKLÓS ZSUZSA

93. Felgyő, Fő tér

(Csongrád megye) H

2001. május 16-án helyszíni szemlét tartottam. A Kosuth utcában az egykori 25. számú telken az önkormányzat elbontott egy régi házat, majd megkezdték a szabaddá vált tér parkosításának előkészítését, a tereprendezést, aminek során összesen három csontvázat talál-

tak. Mindhárom sír Ny-K tájolású volt, leletet egyik csontváz mellett sem találtak. A sírok egymástól kb. 15 m-re helyezkedtek el.

A lelőhely egy a környezetéből kb. 1,5 m-re kiemelkedő homokos dombháton helyezkedik el. A dombhát szélén a talaj kötöttebb, agyagosabb. A dombhát kiterjedése kb. 40×40 m. A parkosításhoz előkészített terület kb. 100×50 m.

A megtalált csontvázakat az este folyamán a gyerekek összekeverték, és két kisebb kupacba hordták össze, így nem lehetett az összetartozó csontokat különválasztani. A csontok igen jó megtartásúak, köztük hosszúcsontok és koponyadarabok is voltak. A csontokat tisztításukat követően beszállítottuk a Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszékére. Az egyik állkapcsón nagy, kb. 3 cm átmérőjű bronzoxid nyomokat lehetett megfigyelni.

A megtalált sírok tájolása a korábban előkerült honfoglalás kori sírok alapján minden bizonnyal egy kisebb kiterjedésű honfoglalás kori temetőhöz tartoztak. A lelőhely feltárása annak veszélyeztetettsége miatt indokolt.

SZALONTAI CSABA

94. Felsőtold határa

(Nógrád megye) Kő

2001. március 13. és 18. között a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága felkérésére bejártuk a Zagyva-Cserhát-völgyi gázvezeték nyomvonalát.

Felsőtoldtól DNY-ra, az út mellett elszórtan néhány cseréppel jelzett középkori (16. sz.) és az út keleti oldalára, az úgynevezett Temető melletti részre átnyúlva pedig közepes mennyiségű leletanyaggal jelzett középkori (17. sz.) lelőhelyeket regisztráltunk.

Munkatársak: Majcher Tamás, Paszternák István régészek, Balogh András pécsi, Nagy Andrea, Pesti Krisztina budapesti egyetemi hallgatók, valamint Nagy Imre, Semperger Zoltán, Nyikus Diána. A leletek a Kubinyi Ferenc Múzeumba kerültek.

VADAY ANDREA

95. Felsőzsolca, Nagyszilvás

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

2001. május 22. és július 12. között kitakartuk a tavaly feltárt szentély alapozási árkát és kibontottuk az itt talált két sírt. A 2000-es szelvény Ny-i oldalán egy 10×5 m-es szelvényt jelöltünk ki, melyben feltártuk a templom D-i falának alapozási árkát. Ez évben 61 sírt bontottunk ki. A legkorábbiakat – egy váztöredék mellette S-végű hajkarika pár – a templom D-i falának alapozási árka vágta. A D-i fal mentén igen sűrű a temető betelepültsége, a legnagyobb számban késő középkori koporsós sírok (ruhaveretek, -díszek, pártaövsveretek) kerültek elő. Feltártunk még néhány kora újkori temetkezést is, melyeket mázas kerámia, olvasó, ruhadíszek keltez-

tek. Ez utóbbi sírok már a templom pusztulása (1680-as évek) utáni évtizedekre datálhatók.

SIMONYI ERIKA

96. Felsőzsolca, Vár-domb

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, Sza, Á

2001. augusztus 27. és szeptember 14. között a Vár-domb Ny-i részén egy 10×20 m nagyságú területet tártunk fel. Ez idő alatt kibontottunk 43 késő bronzkori urnasírt és egy Árpád-kori szabadban álló kemencét. Feltártunk még néhány – két ház és három gödör – késő császárkorra keltezhető objektumot, melyekből nagy mennyiségű, kézzel formázott edénytöredék, terra sigillata töredékek, vörös anyagú, gyorskorongon formált tálak és bronzveretek kerültek elő.

SIMONYI ERIKA

97. Fonyód, Sándor utca 26.

(Somogy megye) Rő, H, Á

2000. november 27-én történt előzetes bejelentés nyomán a telken lakóházépítést megelőző földmunkára került sor. Ennek során egy addig ismeretlen korú temető csontvázaradványai kerültek elő. December 4-én leletmentést folytattunk. Folyamatos kiszállások és helyszínelések után 2001. április 23-án megkezdtük a kutatást a rendkívül nehéz terepen. A terület erősen sérült volt a többszörösen lefolytatott dózerolás, valamint földmunka miatt. Az 1970-es években végzett kocsma építkezése során is találhattak csontvázakat, amelyek bejelentés nélkül maradtak.

A nagyarányú helyi támogatással (2,5–3 millió Ft) elvégzett kutatómunkánk bizonyította, hogy a domb már a római korban (Kr. u. 4. század) lakott volt. Szürke korsó, sárgás tálka peremtöredéke, terra sigillata-jellegű töredék. Az enyhe lejtésű domb tetején és a Ny-i domboldalon is ledózerolták ezt a telepet, amelyre már rátemették egy későbbi temető Ny–K-i tájolású, nagyobb részben melléklet nélküli sírjait.

A viszonylag ép sírok a domb D-i szélén maradtak meg, valamint a Ny-i, az építkezések által alig sértett peremrészénél. Ez azt jelenti, hogy gyakorlatilag a kutatás során az alsó sírsorokat találtuk meg. A dombtetőn egy ásónyomnyira, míg a széleken 1 m-es mélységben kerültek elő. Rendkívül kemény, sárga agyagban voltak a sírok, és javarészt nem maradtak meg a sírfoltok. Éppen ezért teraszokra épülő szelvényssorral kutattuk végig a területet. Az előkerült 54 sír 9 sírsorra tagolódott.

Nagyobb létszámú és hosszabb ideig használt temetőről van szó, amely valószínűleg a teljes dombot betöltötte (lásd 7502/3., 7503., 7504/2., 7505/2., 7505/1., 7501/1., 7501/2., 7478., 7622/15. hrsz.). A sírsorok párhuzamosan húzódtak, bennük a Ny–K tájolású sírokkal. Sem koporsó, sem körben kőpakolást vagy téglanyomokat nem találtunk.

Több felnőtt korú, általában női csontváz mellett gyermek vagy serdülő korú csontváz maradványai is voltak. Ezek családi temetkezések lehettek. Több sírnál mind a két kart, vagy helyenként csak az egyiket, a deréknál keresztben helyezték el. Egymásra történő temetkezések a D-i részen (25. sírra a 29. sír), és a Ny-i részen (33. sírra a 43. sír) maradtak meg. Úgy tűnik, hogy a bolygatott és részben kirabolt sírokba egy szegény népesség temetkezett a 9–10. században.

Kilenc sírban találtunk mellékletet: bronzgyűrűk, bronzkarperec, vaskés, S-végű hajkarikák, különböző típusú gyöngyök, ezüst hajkarika (9–11. század). A 14. számú sírtól (koponyától) 3 m-re Ny-ra, és derékszögben É-ra ugyancsak 3 m-re egy földbe ástott korsó került elő. (A válltól fölfelé elvitte a dózerolás.) A római (4. századi) korsó közelében, tőle ÉK-re 3 m-re egy kutya-csontváz, míg a 14. sírtól (a lábtól) 3 m-re egy agyaras disznó csontmaradványát találtuk.

Ásatási területünk D-i szélén, a kerítés mellett, a kisajátítási kő közelében egy piros, vastag, nagyobb méretű és egy kisebb, vékony, hullámvonalas római kerámiát találtunk.

A dombtetőn feltárt temetőrész mellett húzott 50 cm széles és 1 m mély, É–D-i kutatóárok üres volt, ami azt bizonyította, hogy csupán a legalsó sírsorok maradtak meg. Munkánkat április 30-án fejeztük be.

A leletmentő ásatásunk során előkerült 54 síros 9–11. századi temetőrész átnyúlik a kerítéseken túl minden irányban a domb további területére.

Tekintettel arra, hogy Fonyódon egyedülálló módon két köznépi temető sírmaradványai is előkerültek 1 km-es körzetben, mindenképpen szükségesnek látszik a Sándor utcai 26-os domb még megmaradt további temetőrészeinek végleges levédése.

MAGYAR KÁLMÁN

98. Füzér, Vár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

Befejeztük az É-i palotaszárny pinchehelyiségeinek feltárását a vár pusztulását megelőző, 17. századi járószintig. A szárny korábban már részben feltárt Ny-i elemében, melyet a források alapján a Malompincével azonosíthatnak, igen kevés, döntően 17. századi leletanyag került elő a földes járószintet fedő, közel 3 m vastag köves omladékból. A szomszédos Kispincével közvetlen összeköttetésben nem álló téglalap alaprajzú pince bejárata a D-i fal tengelyében nyílt, de az ajtó szárkövei már hiányoztak. A DNy-i sarokban megtaláltuk a pince felett volt helyiség kandallójának ide zuhant élszedett, negyedköríves konzoljait. Újabb bizonyítékokat szereztünk arról, hogy mind a Malompince, mind pedig a felette állt egykori helyiség fafödemes volt.

A Malompincével Ny felől szomszédos Kispince utolsó járószintjét már korábban átvágtuk két kutatóárokmal. Idén a K–Ny-i irányú kutatóárok eddig fel nem